

Katowice, 18.03.2025 r.

Dawid Szombierski

Imię i nazwisko osoby ubiegającej się o nadanie stopnia

Tytuł rozprawy doktorskiej:

Problem granic racjonalności: Poppera polemika ze Schopenhauerem

STRESZCZENIE

Celem tej pracy jest zbadanie nieznanych związków krytycznego racjonalizmu Karl R. Poppera z filozofią Arthura Schopenhauera. Praca składa się z trzech części. Pierwsza ma charakter historyczny, ponieważ na podstawie badań historyczno-filozoficznych oraz analizy materiałów archiwalnych argumentuje za wpływem Schopenhauera na Poppera. Dociekania w dalszej części pracy mają na celu zbadanie zakresu tego wpływu. Drugi rozdział porównuje stanowiska epistemologiczne tych dwóch myślicieli w kontekście perspektywy obecnej w *Krytyce czystego rozumu*. Udało się pokazać między innymi wpływ Schopenhauera na Poppera poglądy z zakresu metody filozofii, interpretację pism Immanuela Kanta oraz krytykę idealistów niemieckich. Trzeci rozdział zestawia koncepcje metafizyczne Schopenhauera i Poppera w kontekście filozoficznych zagadnień implikowanych przez nauki biologiczne. W tym kontekście obaj myśliciele są przedstawicielami emergentyzmu. Oprócz tego na gruncie ich stanowisk metafizycznych zachodzą istotne podobieństwa: dla nich dwóch kluczowa w tym kontekście jest koncepcja miłosierdzia, bronią idei wolności oraz nie sposób poddać ich stanowiska krytyce z perspektywy gilotyny Hume'a. W tym kontekście możliwy jest wpływ Schopenhauera na Poppera. Oczywiście między tymi dwoma filozofami zachodzą również istotne różnice. Popper inspirował się pismami Schopenhauera, ale pozostał samodzielnym myślicielem i nie był kontynuatorem jego myśli. Z tego zaproponowano interpretację relacji między tymi dwoma filozofami, jako pewną formę Poppera polemiki ze Schopenhauerem. Przesłanką do takiego podejścia są zebrane liczne dane historyczne przemawiające za wpływem Schopenhauera na Poppera. Obecny w tytule problem granic racjonalności odsyła do *Krytyki czystego rozumu*, a tym samym podkreśla, że perspektywa obecna w pracy odnosi się do dziedzictwa Kanta. W pracy wyróżniono dwie metody: historyczno-filozoficzną oraz komparatystyczną. To podejście metodologiczne umożliwiło porównać poglądy filozoficzne Schopenhauera i Poppera, a także zrealizować podstawowy cel badawczy, którym było zbadanie związków krytycznego racjonalizmu Poppera z filozofią Schopenhauera.

Słowa kluczowe: Schopenhauer, Popper, Kant, racjonalność, rozum, granica

Szombierski Dawid

Title of doctoral dissertation:

The Problem of the Limits of Rationality: Popper's Polemic with Schopenhauer

SUMMARY

The aim of this work is to examine the unknown connections between Karl R. Popper's critical rationalism and Arthur Schopenhauer's philosophy. The work consists of three parts. The first is genetic in character because, based on historical and philosophical research and analysis of archival materials, it argues for Schopenhauer's influence on Popper. The investigations in the remaining part of the work aim to examine the scope of this impact. The second chapter compares the epistemological positions of these two thinkers in the context of the perspective present in the *Critique of Pure Reason*. Among other things, Schopenhauer's influence on Popper's views on the method of philosophy, the interpretation of Immanuel Kant's writings, and the criticism of German idealists, were demonstrated. The third chapter compares the metaphysical concepts of Schopenhauer and Popper in terms of philosophical issues implied by biological sciences. In this context, both thinkers are representatives of emergentism. In addition, there are significant similarities in their metaphysical positions: for both of them, the idea of mercy is key in this context; they defend the concept of freedom, and it is impossible to attack their position from the perspective of the is-ought problem. In this case, Schopenhauer's influence on Popper is possible. Of course, there are also significant differences between these two philosophers. Popper was inspired by Schopenhauer's works, but he remained an independent thinker and was not a continuator of his thought. For this reason, an interpretation of the relationship between these two philosophers was proposed as a certain form of Popper's polemic with Schopenhauer. The premise for this approach is the numerous collected historical data that support Schopenhauer's influence on Popper. The problem of the limits of rationality present in the title refers to the *Critique of Pure Reason* and thus emphasises that the perspective present in the work refers to Kant's legacy. Two methods are distinguished in the work: historical-philosophical and comparative. This methodological approach made it possible to compare the philosophical views of Schopenhauer and Popper, as well as to achieve the basic research goal, which was to examine the connections between Popper's critical rationalism and Schopenhauer's philosophy.

Keywords: Schopenhauer, Popper, Kant, rationality, reason, limit

Szamberek David